

ERINUMBER – 90 aastat aiandusharidust

Miks tulla aianduse seminarile?

Räpina Aianduskooli Vilistlaskogu koostöös Räpina Aianduskooliga korraldavad aianduse temaatilise seminari, mis on pühendatud aianduse valdkonna erialade 90ndale aastapäevale.

Kellele see seminar on suunatud ning milliseid teemasid käsitletakse. Oodatud on kõik, kes valdkonnas tegutsevad või soovivad valdkonna heale käekäigule kaasa aidata. Õpetajatest töötajateni, hariduse korraldajatest tulevikuvisionäärideni. Aianduse valdkonna hariduse andmises on juba praegu toimunud muutusi ning õppimise võimalused koondunud peamiselt Räpina Aianduskooli katuse alla. OSKA aruanded ja kutsehariduse reform on korralikult raputanud aiandushariduse alustalasid. Kas parema ja helgema lahenduse suunas, pole veel teada. Seda saab näitama meile tulevik.

Selleks, et edasi liikuda on tarvis heita pilk minevikku, vaadata otsa hetkeolukorrale ja hakata samme seadma tuleviku poole. Mõistan täiesti aktiivseid ja

agariid uuenduste pooldajaid, kes sooviksid kõik vana üle parda heita ja asuda täiesti uute lahenduste rakendamisepoole. Uued lähenemised ja nelja aastane õppekava on tegelikult ammunistatud vana. Pole midagi uut selle särava päikese all. Tõeline tarkus peitub siiski selles, et midagi ei tuleks enne välistada kui on korralikult kaalutud plusse ja miinuseid ning alles siis langetada otsused. Kiirustades edasi ei liiguta, sest vigade parandamine võib olla väga aeganõudev ja toob kaasa korvamatuid kahjusid. Lõhkuda on alati lihtsam kui luua uut. Areng paremuse poole toimub alles siis kui osatakse ning tahetakse vanast ja konservatiivsest võtta endaga kaasa olulisem ning siduda see uue ja edasiviivate lahendustega. Samas ei tohiks ust kinni lüüa uute ja esmapilgul utopilisena tunduvate ideede osas. Oma meeled tuleb avatuna hoida. Nii õpime pilti nägema täiesti uues valguses.

Hetkel valdkonnas tegutsevad inimesed näevad tõenäoliselt kõik, et riigi

prioriteedid on mujal ning kodumaine aiandustootja/ettevõtja peab pidevalt ellujäämise nimel püksirihma pingutama. Ega kliimagi meile armu anna. Ettevõtlus aianduses püsib pinnal sage li missioonitunde päästerõnga abil.

järgneb lk 2

12. septembril toimub Räpinas täendusrikas seminar, millega tähistatakse 90 aasta möödumist aiandushariduse andmise algusest.

Seminari korraldab **MTÜ Räpina Aianduskooli Vilistlaskogu**, toetajateks on Räpina Kultuurkapital ja Räpina Aianduskool. Üritus toob kokku vilistlased, õpetajad, spetsialistid ja huvilised, et vaadata tagasi aiandushariduse kujunemisloole, hinnata hetkeseisu ning arutleda tuleviku suundade üle.

Kontakt: MTÜ Räpina Aianduskooli Vilistlaskogu esinaine ja aianduskooli köögiviljanduse õpetaja **Anu Käär**, anu.kaar@aianduskool.ee.

Seminari ajakava:

10.30 –11.00	Kogunemine Sillapää lossis
11.00–12.00	Tervitus ja esimene paneel: Aiandushariduse algusest
12.15–13.15	Teine paneel: Aiandushariduse tänapäev
13.15–14.15	Lõuna Räpina Loomemajas
14.15–15.14	Kolmas paneel: Aiandushariduse tulevik Räpina Aianduskooli õppehoones
15.15–16.15	Ümarlaua diskussioonid neljal teemal, sh tehnoloogia, ettevõtlus ja jätkusuutlikkus
16.30	Seminari lõpetamine

Ometi saab mööda Eestimaad sõites näha kauneid ja korrastatud parke, aedu, hooldatud köögiviljapõlde, põnevaid puukoole, vastrajatud marja- ja puuviljaistandusi. Üldiselt armastab eestlane aias mütata ja oma koduümbruse puhta- ning kaunina hoida. Selleks, et see järjepidevus kestaks ja saaks veelgi omasemaks on vaja häid teadmisi ning oskusi. Teadmised ja oskused tulevad koolist. Kuidas õpetada eriala nii, et see tunduks põnev lõpetajale ka peale kooli lõpetamist, on tõeline mustkunstitrikk. Õpetajatena saame anda kaasa inspiratsiooni, huvi ja vastutuse valdkonna käekäigu eest. Oluline on leida õiged meetodid, õige suund ja anda valikuvõimalused õppijale endale. Läbi tegutsemise, eksimise ja vigade parandamise saab õppija iseiseisvaks. Lisaks loob õppija kooliaeda väärtust – ta lahkub kooli lõpetades teadmisega, et just tema osales pargi, istandiku, peenra või millegi muu rajamisel ning temast jääb märk maha. Aed meie ümber on pidevas muutumi-

ses ega saa kunagi valmis, alati on midagi muuta, hooldada ja istutada. Tööd jätkub mitmele põlvkonnale.

Mida sellelt seminarilt võiks oodata? Eelkõige koostööd, põnevaid mõtteid, mis aitavad valdkonda edasi viia. Püüame selle aianduse pusle erinevad tükid kokku panna ja vaadata millise pildi saame. Oleme kutsunud esinema endisi ja praeguseid õpetajaid, koolijuhte ja vilistlasi, töandjaid kes praeguselgi keerulisel ajal sektoris tööd annavad. Seminarile on kutsunud haridusministeeriumi, kutsekoja esindajad, kes valgustavad meid ministeeriumi poolsest küljest. Sõna saavad Aiandusliidu ja Eesti Maaülikooli esindajad. Seltskond saab olema kirju ning sõnavõttud huvitavad. Kogu üritust modereerib Ingrid Sembach Hõbemägi.

Põnevaks läheb pealelõunane aeg kui toimuma saavad erinevad ümarlauad. Kõik registreerunud osalejad saavad arutada, sõna võtta, oma arvamust avaldada, ideid pakkuda ja küsimusi

esitada kindlatel teemadel: TI-Hüpe ja kaasaegne tehnoloogia aianduses, aiandushariduses, ümarlaua vestlust juhhib Keio Kaarlõp Räpina Aianduskoolist; Ettevõtja valmisolek toetamiseks, hetkel vestluse juht Kaie Mei Räpina Aianduskoolist; Ettevõtjast õpetajaks vestlusringi juhiks Kristiina Laurson; Jätkusuutlik aiandus, aiandusharidus: väärtus ja maine ühiskonnas vestlusringi juhiks Lylian Lainoja Hiiumaa Ametikoolist.

Loodan, et seminar annab meile kõigile hea ülevaate ja kindlustunde, et aiandus on perspektiivikas valdkond kui me vaid sellesse ise usume ning piisava innuga panustame.

MTÜ RAK Vilistlaskogu ootab aktiivset osavõttu ja soovib kõigile valdkonnas tegutsejatele jõudu, head pealehakkamist, avatud meelt ja uuenduslikke ideid.

Anu Käär,
MTÜ RAK Vilistlaskogu esinaine

Aiasaaduste säilitamisest ja töötlemisest ning selle perspektiivist erialana

Aiasaaduste säilitamist ja töötlemist, millele lisandus laiemas käsitluses käärindustehnoloogia (õlu, vein, naturaalne äädikas, sidrunhape, piimhape jne), sai Räpinas erialana õppida alates eelmise sajandi kaheksakümnendate lõpust. Erinevate väljunditega lõpetas aastatel 1991–1996 kuus lendu. Sellel erialal on tähtsad õppelaborid ja tootmisüksused – õnneks olid need meil siis olemas ja algul töötas veel sovhoostehnikumi Toolamaa abikäitis oma konservi- ja mahlasehhiiga.

Toimis suhtlus teiste riikidega. Suurt toetust jagas Ungari Kecskeméti Toiduainete Töötlemise Kutsekool, millest kujunes üks meie väga häid praktika- baase. Ungari kooli juhtkond ei jõudnud ära imestada, et Toolamaal on säilinud kogu inventar ja tehnoloogia, mis vääriks täiesti omaette muuseumi kui uunikum. Samas oli see just täpselt see, mida vajaks väiketootmine. Toolamaa toormahlad ja konservid avasid koolile nõukogude ajal kõige kinnisemad ukse, kindlustades sidemed Moskva õppevahendite baaslaoga, eriti Anna Ivanovaga. Igalt aastal valmis ka 300–500 liitrit erinevaid veine, mida kääritasime kooli keldris. Ungarlasted

suhtusid kriitiliselt omaaegsesse Salvestisse, jäid aga väga rahule Põltsamaa veini- ja konservitööstusega.

Alustasime koostööd Bulgaaria vastavate õppeasutustega Plovdivis (käisin ise kohal), Ungari Budapesti Veinitehnoloogia Instituudiga (olin seal praktiliselt) ja Tšehhi juhtiva õlletööstuse ettevõttega Krucovitces.

Alanud erastamisega kaasnes ärandamine, varastamine ja lõhkumine ka Räpinas. Tublimad ja targemad vaiksidsid, rumalamad, ahnemad ning omakasupüüdlikumad tegutsesid ... Ime, et kool üldse alles jäi. Jäime ilma vajalikust õppebaasist: moodsatest kasvuhoonetest, köögiviljapõldudest, puuvilja- ja marjaaedadest, tehnikast, aedviljahoidlatest ja Toolamaa abikäitisest.

Kuna ei leidnud toleaege õpetajakonna ja juhtkonna poolt mingit toetust, pidasin targemaks lahkuda õppe- direktori ametist. Tegelikult oleksin veel heameelega õpetanud mikrobioloogiat, biokeemiat ja önoloogiat (veiniteadust). Sellest ettepanekust aga keelduti. Hääbus ka aedviljade töötlemise eriala Räpinas. Kuid loodus tühja kohta ei salli ning nii omandas Olustve-

re Teenindus- ja Majanduskool ühteist laokile jäänust.

Olen veendunud, et aiasaaduste säilitamise ja töötlemise eriala oleks väike- tootjale väga vajalik. Esmalt eeldaks see aga vastava labori (mikroskoobid on meil juba olemas) ja tehnoloogiate soetamist – marjapressid, purustid, kuivatid, pakendajad, autoklaavid, etikettijad, külmutid jne. Oleks vaja 3–4 õpperuumi. See, mida töödelda, on meil ju aiasaaduste näol olemas. Praegu käib ainult kasvatamine, kuid hoidistamist ja töötlemist pole. Tark on see aednik-põllumees, kes enamuse oma kasvatatust väärindatuna turustab.

Seega indu vajaliku elukutse taasavamiseks Räpinas! On selge, et kui on midagi väärtuslikku müüa, tuleb ka suuremat tulu. Praegu peame ju kõiki neid teenuseid sisse ostma neilt, kes aitavad meil oma aiasaadusi väärindada – ja sedagi suuresti tänu pensionile läinud Urmas Rohu innukusele.

Toivo Niiberger, aedviljade töötlemise eriala patroon – aastatel 1991–1996 lõpetasid 88 noort

Räpinas aiandusagronoomiks õppimas aastatel 1991–1996

Olen looduse, taimede ja aiandusega tundnud tõmmet ja sidet juba väga väikesest peale. Mulle kohe on seda kontakti väga vaja. Juba väikse põnnina mäletan, et mul oli oma maasika ja porgandi peenar ning veidi suuremana juba lausa oma aiamaa nurk aiamaal, kus erinevaid saadusi proovisin kasvatada. Kõiksugu köögivilju kasvasin.

Ilmselt oleksin ma aianduseni jõudnud hiljemgi, aga peale 9. klassi lõppu ei olnud mul plaani Räpinasse minna. Kui aga klassivend kutsus, et tema läheb ja tule ka, siis tundus kõik üsna loogiline. Ja nii ma 1991. aasta suvel Räpina Sovhoostehnikumi sattusin.

Konkurss oli siis vägev, mälu järgi 5–6 soovijat ühele kohale. Kuna mul olid väga head hinded siis ma vestlustel ja katsetel osalema ei pidanud. Jaa, aiandus oli siis veel popp. 2–3 aastat peale meidki olid veel konkurss, siis kandi-deerimine vähenes.

Meie kursus alustas uue nn aianduskeskkooli õppekava järgi. Käisime Räpinas viis talve ja neli suve, kokku 4,5 aastat. Saime keskhariduse ja lõpetasime aiandusagronoomi kutsega. Prakti-list tööd oli hästi palju. Tihti tundus, et klassiruumis olime vähem aega kui väljas. Ega ma täpselt ei mäletagi kumma osakaal suurem oli, aga selle tulemuseks olime me kõike sellel ajal võimalikku, oma käega läbi proovinud. Ja vähemalt mina aru saanud, mis tõmbab ja mis mitte nii väga. Praegugi kooli aias jalutades on lahe vaadata, et üht-teist meie poolt alustatud on veel alles ja kasutusel. Näiteks suur püsilillede kollektsiooni ala, mille kõnniteede ja istutus-alade rajamisega just meie alustasime.

Kuna samal ajal toimus kolhooside erastamine ja minu vanemad olid sattunud aiandi rajamise teele, siis mind tõmbas ja huvitas ka kogu katmik-aladega seonduv. Koolis proovisin ikka, praktika ajal, võimalusel kasvuhoonetesse saada. Pikkade kooliväliste praktikate ajal sattusin küll teistele aladele, sest ega valida väga palju ei saanud. Tahtsin ju välismaale praktikale saada, sest sealt oli võimalik lisaks ka korralik tasu välja teenida. Nii ma siis sattusingi kolmandal ja neljandal aastal kolmeks kuuks Soome köögivilja tallu ja kuueks kuuks Saksamaale puuvilja tallu

praktikale. Nende pikkade praktikate ajal sain ma vägagi selgeks erinevate töökultuuride ja töösse suhtumise mõju tulemusele. Pikaajalise töö ja praktika käigus on näha ka sõnade ja tegude taha. Olen meeletult tänulik mõlema talu perele, et sain näha, kuidas võiks ja peaks ning teinekord ka seda kuidas ma ise ei tahaks toimetada. Senimaani on mida meenutada ja endiselt oma töös kasutada.

Pikemat praktika perioodi, eelistatult veel Eestist väljas, pean aiandushariduse omandamise käigus väga oluliseks. See aitab näha erinevaid ja töötavaid lähenemisi ning mis kõige olulisem, näha palju paremini suurt pilti.

Niisiis praktikat oli meil palju ja see oli minu kogemuse järgi väga hea. Aga kuna käisime Räpinas koolis viis talve, oli meil päris palju aega ka koolipingi nühhkimiseks.

Mina läksin Räpinasse peale 9. klassi ja meil olid lisaks aiandusainetele ka palju keskkooli ehk üldaineid. Mul oli kindel plaan pärast aianduskooli lõpetamist ka Maaülikooli minna. Kusjuures 1996. aastal Maaülikooli sisseastumiseksa-meid tehes ei olnud mul mingit probleemi lävendi ületamisega. Räpinas sai piisavalt õpitud. Maaülikooli lõpetamisega oli omaette lugu, sest tööelu ja ettevõtlus surus vägisi peale. Maaülikooli baka lõpetasin, jällegi, 1996. aastal avatud uue õppekava järgi – Põllumajandussaaduste tootmise ja turustamise erialal 2002. aastal. Ma arvan, et ka praegu uut õppekava tehes peaks keskenduma sellele, et põhikoolist õppima tulijad oleksid võimalised edasi õppima ja kõrgkooli sisse astuma ning kool peaks võimaldama selleks tingimused ja keskkonna. Selline lähenemine kutsuks kooli paremate teadmise-ga ja motiveeritumad õpilased. Ja seda suunda võiks juba sisseastumisel näidata ja rõhutada. Just selliseid kõrgete teadmise ja motivatsiooniga aianduse spetsialiste on Eesti aiandusse praegu väga juurde vaja, et luua uusi innovaatilisi aiandusettevõtteid ning aidata olemasolevatel edasi areneda.

Õppetöö oli meil vägev ja praegu tagasi meenutades tundub, et kogu aeg sai hullult pingutatud. Aga see on ju kõigil nii, vaat kus meie ajal oli ... Oma õpetajatele jään vist alati alt ülesse vaatama.

Eredamad mälestused on jätanud Malle Terepson (botaanika), Tiina Paasik (köögiviljandus), Arvi Lepik (tehnik) ja Jaan Kivistik (puuviljandus). Oma ala fännid! Aianduskoolist sain väga tugevad baasteadmised ja arusaamad, mis on taim ning kuidas ta toimib. Maaülikoolis olin keskkoolist tulnud kursusekaaslastest aianduse osas ikka pikalt eest ära ja tegelikult oleks ma pidanud seda vaba ressursi enda täiendamiseks palju tõhusamalt ära kasutama. Teades alustõdesid on mul olnud kergem aru saada Kanepi Aiandit juhtides Euroopast ja mujalt maailmast tulnud nõustajate erinevatest lähenemistest ning teooriatest agrotehnikale lillekasvatuses. Tünnilaua teooria kehtib endiselt ja seda saab ka väga suuresti laiendada ning teisendada ka muudele aladele. Kasvu, arengu ja saagikuse mää-rab just see tegur, mida on taimede vajadustest lähtuvalt kõige vähem. Tugevate teadmistega õpetaja, kes on huvitatud ja motiveeritud tegelema oma eriala uudsete lahenduste ja võimalustega, see on õpilase jaoks suurim võit. Ja see innustab ennast edasi arendama ja juurde õppima.

Olles nüüd jõudnud suhteliselt palju nende eesmärkide poole, mis ma endale kunagi seadnud olen, on kindel olla. Me oleme arendanud ja kasvanud oma pere ning töötajatega, Eesti mõistes täiesti tundmatu ja olematu suurus-ga aiandi, Kanepi Aiandi – Eesti lillekasvatuse sektoris käibelt teisele kohale. Meie käest küsitakse nõu ja me loome trende Eesti suvilillehaljastuses. Meie pakutava sortimendi ja infomaterjalide abil luuakse igal aastal uusi suvilillehaljastuse kujundusi. Me tarnime oma lilli ja tooteid üle Eesti ning meie kliendid on 2/3 Eesti linnadest. Kanepi Aiand on tuntud ja vägagi akt-septeeritud bränd nii profi haljastajate, kui hobiaednike hulgas. Ma olen saavutanud 2019. aastal Eesti taimekasvataja tiitli. Lõön kaasa Eesti Aiandusliidu juhatuses ja olen nõuga abiks Räpina Aianduskooli Nõunike kogus.

Aitäh kõigile kes mulle teed on näidanud. Aitäh aianduskool.

Margus Vahtramäe,
OÜ Kanepi Aiandi tegevjuht ja oma-nik, lõpetas Räpinas aianduskeskkooli 1996. aastal

Ehisaiaanduse õppe järelmõju

Minu ehisaiaanduse erialaõppest Rāpinas on möödas 60 aastat. Õppest, õpingukaaslastest ja õpetajatest ehisaiaanduse II lennus (1959–1964) olen varemgi kirjutanud, püüan kordamisi vältida.

Neli ja pool aastat pärast 7. klassi lõpetamist 14-aastasena, möödusid õpingud Rāpinas. Noorus on ilus aeg, see aeg seostub mul just Rāpinaga. Rāpina on minu jaoks siiani nagu Meka, kuhu igal suvel korraldan palverännaku, et elada üks päev mälestustes. Ma tunnen rõõmu siinsetest edusammudest, uuest õppekorpusest, uuenenud elu- ja õpitingimustest. Nähes praeguseid rikkalikke lille- ja dendroloogilise materjali kollekttsioone, tekib tahtmine ajaratast tagasi kerida, et siis uuesti Rāpinasse õppima tulla. Ja ikka ehisaiaanduse erialale.

Pärast kooli lõpetamist on elu mind suunanud tööle mitmesse Eestimaa paika, peamiselt teadusasutustesse. Tulnud on vahetada nii eriala kui ameteid. Mu hilisemad ametid ei ole olnud enam otse seotud ehisaiaandusega, kuid õpe Rāpinas kumab kõikjal ikka läbi.

Mille eest olen koolile tänulik? Sain Rāpinast hea keskerihariduse ja aiaandusagronoomi diplomi, mis võimaldas kohe pärast tehnikumi lõpetamist kümme aastat töötada haljastusülemena Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudis Sakus. Mulle sai osaks suur au osaleda ehitatava teaduslinnaku haljastuse kujundamisel ja seda tasemel, mis päädis maaasulate üleliidulise arhitektuurikonkursi võiduga.

Haljastuse üks komponent – muru – kujunes ka mu aspirantuuriaegseks teadusliku uurimistöö suunaks. Aastal 1980 kaitsesin muruvaiba tootmise agrotehnika ja tehnoloogia väljatöötamise teemalise dissertatsiooni ja mulle omistati põllumajandusteaduste kandidaadi kraad.

Töötades Jõgeval heintaimede sordiaretajana on mulle eriti südamelähedased need liigid, mis murutaimedena kasutusel. Jõgevale asutatud taimede geenipanga eksperdina olen aastaid osalenud ekspeditsioonidel Eesti eri piirkondadesse, kust koos kolleegidega oleme geenipanga tarbeks kogunud looduslike taimede seemneid. Seda

Ants ja Ingrid Bender. Ingrid lõpetas pärast gümnaasiumi Rāpina Sovhoostehnikumi 1975. aastal maastikukujunduse agronoomina. Saanud tuntuks köögiviljade sordiaretajana Jõgeval

genofondi kohapeal edasi uurides olen leidnud rida dekoratiivseid vorme, millest olen aretanud murusorte. Nii on jõudnud Eesti Sordilehte lamba-aruheina sordid 'Ave' ja 'Kihnu' ning kink-aruheina sort 'Ruhnu'. Mõlema liigi puhul olen ühtlasi nende kultuurtaimede nimistusse võtja Eestis.

Rāpinas õpetati tundma taimi – nii looduslikke (õp Eduard Kattai), lilli (õp Salme Muru) kui ilupuid-põõsaid (õp Alfred Ilves). Vastamisel nõuti nii eesti-keelsete kui ka ladinakeelsete nimede teadmist. Noorele inimesele jäävad liigid ja liiginimed kauaks meelde. See üsna vaearikas õppetöö osa tasus end kuhjaga hilisemas jätkuõppes ja rahvusvahelises suhtluses.

Õpe Rāpinas kujundas kindlasti mu ilumeelt. Hästi kujundatud liigirikas ja eeskujulikus korras park ning lillekollekttsioonid pidid paratamatult kõigile õpilastele oma jälje jätma. Nii muidugi ka minule.

Lilleilu on Rāpina ajast alates minuga kaasas käinud läbi edasise elu. Nad on tööväliselt rõõmustanud silma mu ühepereelamu ja maakodu aias aga ka töökabineti aknal instituudi peahoones (huvitaval kombel teadurite seas ainsa-

na).

Armastus ilupuude ja põõsaste vastu sai samuti alguse Rāpinast. Mu lemmikud on talvehaljad okaspuud, mida olen väikese kollekttsioonina koondanud maakodu ümbrusse, kus nende jaoks on kasvuruumi piisavalt.

Rāpinas õppisin korraarmastust eelkõige õpetaja Adolf Vaigla mõjul. Kalmistul topin pärast küünla süütamist poolpõlenud tiku hoolega topsi tagasi. Siis meenub alati õpetaja Vaigla poolt praktikatunnis öeldu: „Kui ma jalutan pühapäeva hommikul pargis ja näen kõnniteel poolpõlenud tuletikku, siis on mu tuju kogu päevaks rikutud“.

Mu kolleegidele Jõgeva Sordiaretuse Instituudis oli minu tööle asudes üllatuseks, et katsed ja katselapid tuleb põlule märkida nii, et silmale oleks endal ja asutuse külalistel hea vaadata. Et külvirea joon peaks olema sirge, kõrvuti katsed peaks asetsema paralleelselt, katsete nurgad olgu täisnurgad. Nüüdseks on need nõuded muutunud kõigile arusaadavaks, sest enamikke hoolustöid tehakse masinatega ja teisiti poleks masinate kasutamine võimalik.

Meile põgusalt õpetatud arhitektuuri ajaloost ja haljastuse projekteerimise põhimõtetest on mul kasu olnud reisi- del kodu- ja välismaal. Tänu siinkohal õpetajale arhitekt Ethel Bafmannile. Kord õpitud dooria, joonia ja korintose sambad tulevad tuttavad ette (ja mee- nutavad õpet Rāpinas) Vahemeremaa- de linnades – aitavad orienteeruda ajaloos.

Olen reisinud Euroopa, Aasia, Aafrika, Põhja- ja Lõuna-Ameerika paljudes riikides ja nautinud ning pildistanud õnnestunud kordaminekuid haljastu- ses. Reisigrupi piltide ühisel vaatamisel olen näidanud oma ülesvõtteid. Need ongi kaaslastele alati üllatusena suures osas just haljastusest. Õeldakse: inime- ne näeb seda, mida ta mõistab – mil-

lest ta aru saab. Rāpinast omandatud haridus on selleks baasiks, millele tugi- neb mu arusaam haljastuse põhiele- mentidest, nende vahekorra- st eri klii- ma piirkondades, ühes või teises riigis juurdunud traditsioonidest, kasutata- vast taimmaterjalist jne.

Rāpina õppeajast jäid mu tutvusring- konda 31 kursuseõde ja -venda, kes järgnevatel aastatel elasid ja töötasid Eestimaa kõigis suuremates linnades ja maakondades, kus nad oma tööga või külge jäänud hobiga on mõjutanud ja kaunistanud Eestimaad. Meie, ehisaed- nike, seast võrsus ka aianduskooli di- rektor Mati Kirotar, kes edendas oma tööga uute aednike koolitamist ja ula- tas diplomi neljale meie kursusekaasla- se tütrele-pojale.

Ehisaanduse eriala II lennu lõpetajate koolijärgne elu ja tegevus on kokku võetud kahes kogumikus: Rāpina Aiandustehnikumi ehisaanduse eriala II lend 1959–1964 (50 aastat lõpetami- sest, elulood) ja kogumikus Rāpina Aiandustehnikumi ehisaanduse eriala II lend 1959–1964 (60 aastat lõpetami- sest).

Oma tasakaalukale, targale kursuse juhendajale, Eesti NSV teenelisele õpe- tajale, Ülo Zirnaskile oleme kursuse- kaaslastega (vilistlaskogu kaasabil) ava- nud Rāpina pargis tänupingi.

Ants Bender, põllumajandusdoktor

Aiandusagronoomist floristik

Astusin Rāpina Sovhoostehnikumi 8- klassilise eelharidusega ja lõpetasin selle 3,5 aastat kestnud õpingute järel 1975. aastal aiandusagronoomi kutse- ga. Floristikast ei teadnud ma tookord midagi, kuigi esteetika õppeaines rää- kis Mare Ootsing, kuidas lilli ja vaasi omavahel kokku sobitada. See ka kõik.

Esimene praktika jäi ka kogu eluks meelde, Tartu lähedal õunaaias. Esime- ne tööülesanne kõlas nii – mine too koplise hobune ja rakenda vankri ette. Linnapoisina olin ma hobust ainult kau- gelt näinud, rakendamisest ei teadnud ma midagi, koolis ka ei õpetatud. Ho- bused said ka aru, et ma neid tegelikult kardan ja tükk aega mängisid minuga mittekätteandmist. Aga lõpuks sain ühe ikka vankri juurde. Õppisin ka ra- kendamise ära ja juhtimise. Seega esi- meselt praktikalt sain ma hobujuhti- misloa.

Töötasin head mitmed aastad Luunja Sovhoosi kasvuhoonetes, kasvasin tomatit ja kurki. Lillekasvatusele siirdu- des tuli hakata ka tollel ajal populaar- seid lillekorve tegema. Potililledega oli lihtne, krepp-paber serva ja korras. Lõikelilled tuli aga mingi korrapära järgi märga liiva sätida, muid vahendeid siis polnud võtta. Kui avati kohaliku too- dangu turustamiseks kohapeal kauplus, sattusin sinna tööle. Nüüd algas prae- gugi aktuaalne töökohapõhine õpe. Oli meil üks inimene, Ene Pettai, kellel oli lillepoe kogemus juba olemas, meie

ülejäanud omandasime pargade ja kimpude tegemise töö käigus.

Rāpinast saadud aianduse erialast on olnud igati kasu. Kasvõi teadmisest, kui palju tuleb vaeva näha, et lill tarbijani jõuaks. Praktiline kasu oli aga Soomes Kempele Aianduskoolis õppides, mille tegin läbi kolme aastaga. Soomes algas kõikide aianduserialade koolitus aiandusest, seega oleks pidanud aasta õp- pima aiandust, siis kaks aastat töötama erialal, siis sai tulla aastaks floristikooli ja mingite praktikaaastate järel floristi- na kaheks aastaks meistrikooli. Minu aiandusagronoomi diplom oli aga kõva sõna, sest Soomes oli agronoom juba kõrghariduse teema. Aianduse ja flori- tika eriala praktikaastad olid mul ka

tehtud, seega saingi kolm aastat flori- stikat järjest õppida ja lõpetada meis- terfloristi diplomiga.

Kindlasti tuleb aianduse algteadmiste omandamine floristile kasuks, on ju lillepoe tööde nimekirjas suvised istu- tustööd, rõdude haljastus, toalilled hooldus jne.

Ilmselgelt pole vaja eelnevalt aiandu- sagronoomiks õppida, aga mul läks nii see, muid valikuid polnud. Praegu muutub koolitus paindlikumaks, eks näeme mida toob valikuaasta koolitus Rāpina Aianduskoolis.

Indrek Kaeli, floristika eriala kutseõpetaja

Mõtteid aiandusest ja selle õpetamisest

Ikka ja jälle märkame, et uus on unustatud vana. Et olnu kordub taas, kuigi uut moodi. Uue planeerimisel võiks teada seda, mis kunagi toimis. Ehk on midagi sellest kasutatav nüüdki.

Aiandus kui tervik

Aiandus hõlmab saaduste (köögi- ja puuviljad, lilled, seemned, istikud jne) tootmise ja väärindamise (aedviljade töötlemine, lillede kaubastamine, maastiku kujundamine taimedega ja rajatu hooldamine). Praegune eriala nimetus „maastikuehitus“ alahindab elusosa.

On vaja, et aednike toodetu jõuaks tarbijani. Hea väärindaja tunneb toorainet (aedviljad, lilled, istikud) ja omab algteadmisi nende kasvatamisest.

Aianduse algõpe (taimede tundmine, töövõtted), nooremaednike tase 3 õppekavaga, võiks toimuda kodule lähemates kutsekoolides. See võiks alata varemgi. Näiteks õpetati enne sajandivahetust mitmetes põhikoolides aiandust valikainena alates 5. klassist koostöös aianduskooliga. Laste varajast aiandushuvi nägime ka meie kooli hilisemates taimeprojektides.

Aiandussaaduste (aedvili, lilled, istikud jne) tootjate (aednik, tase 4) ja väärindajate (aedviljade töötlejad, floristid, maastikuehitajad) ettevalmistus võiks toimuda riikliku tellimusena 1–2 kutsekoolis (konkurents innustab!).

Aianduse strateegiline tähtsus. Keerukates oludes tuleb kasvatada kohapeal toiduks vajalikud aedviljad, seemned ja istikud alates nende paljundamisest. Nende oskuste õpetamise kõrval on vaja säilitada ka kohalikke sorte, kes edenevad kehvema agrotehnika korral. Kas praegused aianduse õppekavad annavad algteadmisi seemnekasvatusest, sordiaretusest?

Aednikuks õppija puhaku talvel

Terviklik praktiline aiandusõpe saab toimuda aiatööde aastaringi järgides. Kas õppijad saavad praktilise kogemuse olulistest suvistest töödes. Aiandusõpetajatel tuleb oma eriala tõttu vahetustega tööl olla ka juulis ja augustis. Õppeaia hooldus ja võimalikud kooli külastajad vajavad asjatundjate abi neilgi kuudel. Mõelge kollektiivpuhkuse kasutamisel ka sisseastujatele, kellele esmakohtumine aianduskooliga võib

Aiandusharud	AIANDUS		
	KÖÖGIVILJANDUS	PUUVILJANDUS	ILUAIANDUS
Toodetavad aiasaadused (tooraine edasiseks väärindamiseks)	Aedviljad (köögi- ja puuviljad), seemned ja istikud	Ilutaimede seemned ja istikud	Poti- ja lõikelilled, oksad jm
Ühine algõpe	AIANDUSE ALGKURSUS (taimmaterjal ja aiatööoskused)		
Õppekavad	1. AIASAADUSTE TOOTMINE		
	2. AEDVILJADE TÖÖTLEMINE	3. MAASTIKUEHITUS	4. FLORISTIKA

Kolm aiandusharu ja neli õppekava

olla tähtis. Kas jääb mälestus, et neid siin oodatakse?

Taim ei tea midagi puhkepäevadest. Seepärast oleks vaja, et õpilased töötaksid hooldajatena kasvuhoonetes nädalavahetustelgi.

Kooli seos tegeliku eluga

Kaasaegsest kirjandusest olulisemad on isiklikud kohtumised teadlaste ja tootjatega. Seda annavad õppekavas kavandatud ekskursioonid.

Õpetajate ja õppeaia töötajate osavõtt mitmesugustest erialastest kokkusaamistest tagabki seose tegeliku eluga.

Taimekollektsioonid

Aianduse algõppe korraldamiseks on vaja kooliaeda ja õpitavaid taimi selles.

Hoolduskulutuste vähendamiseks olgu kollektsioonid nii väiksed kui võimalik, ent ometi nii suured kui hädavajalik. Õppetöös vajalike taimede (eriti sortide) loetelu tuleks Aiandusliidu poolt sageli uuendada. Heaks eeskujuks on puuviljakultuuride soovitussortiment, mis vajab uuendamist ja sortide arvu vähendamist. Viimati uuendati seda 2020. aastal ja selles on 181 sorti.

Õppeasutuste kollektsiooniasutadesse tuleks lubada ka taimepassita taksoneid. Nii kujuneks neist kohalike sortide esmakatsetuse kohad. Ühtlasi saaksid õppijad aimu sordiaretuse ja eriti kloonsortide olemusest.

Nelja-aastane kutsekeskkool

See on kooli ajaloos korduvalt olnud. Viimati üheksakümnendatel aastatel, kui lõpetas kolm lendu. Tookordse õppekava järgi õppisid praegune aianduskooli nõunike kogu liige aiandusliidu esindajana Margus Vahtramäe ja õpe-

peaia aednik-praktikajuhendaja Krista Tepaskind. Vaja teada, mida arvavad nemad oma kooliajast?

Tookordne 4,5 aasta pikkune õppekava sisaldas terve suve kestva aiatööpraktika, mis tagas õppeaia hooldamise suvel, õpilastele aga varem omandatud tööoskuste arendamise töövilumusteks. Üks terviklik töösuvi palgalisena aianduskooli mitmekülgse aias toetas õppijaid ka majanduslikult järgmiseks koolitalveks.

Aianduslik kutsekõrgharidus

Aianduslik kutsekõrgharidus Eestis puudub. See võiks toimuda kutsekooli juures, kus on juba olemas praktikaks vajalik õppebaas. Väljundiks oleks endisaegse aiandusagronoomiga sarnane kvalifikatsioon.

Praegune meisteraedniku tase 5 on kitsa suunitlusega ja asendab varasemat tehnikumiharidust vaid osaliselt.

Räpinas püüdsime veel sajandi algusaastatel avada **aianduse kutsekõrghariduse** kursust. Seda ei lubanud kehtestatud jäigad piirid kutse- ja kõrghariduse vahel. Meie kavade kohaselt oleks kutsekõrghariduse lõpukursuslasi rakendatud aianduse algõppijate juhendamisel. Tookord takistas mõtte ellu viimist ka kooli nõrk majanduslik seis. Nüüd on see parem ja vaja vaid inimesi, kes esmapilgul võimatu teostaksid.

Jaan Kivistik

Õppis aiandustehnikumi 4,5 aastase õppekava järgi 1960–1965, töötas aiandusõpetajana 1967–2009

Aianduse urbanistlik ajavaim

Algatuseks tahan tänada oma õpetajat Jaan Kivistikku võimaluse eest aiandust pisut teise nurga alt vaadelda ja temaga isegi vaielda aianduse olemuse ja aiandushariduse struktuuri üle. Hiiu maal oleme me nüüd juba seitse aastat õpetanud 2-aastase õppekava järgi linnaaiandust. Õppekava lõpetajad on sooritanud Eesti Aiandusliidule 4. taseme aedniku kutseeksami, mille edukal sooritamisel on ka Räpina Aianduskoolil oluline osa, sest just siin oleme saanud olulised teadmised katmikala aianduses, kasvuhoone tehnoloogias, toataimede ja okaspuude paljundamises õpetajate Anu Kääri, Merike Aometsa, Marge Starasti, Andres Vaasa, Kristiina Laursoni ja Keio Kaarlõpi käe all. Oleme selle koostöö üle väga rõõmsad ja täname nii endist aianduse juhtõpetajat Anu Kääri kui praegust juhtõpetajat Sigrid Kirotari, kasvuhoone naiskonda ja muidugi ka avatud meelega direktorit Kalle Toomi.

Linnaaednike õpetamise algusest Hiiu- ja Maetiikoolis

Nüüd, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi otsusega saab aianduse õpe Hiiu maal otsa, vaataksin korra tagasi linnaaedniku õppe algusesse aastal 2018, kui oma Räpina Aianduskooli maastikuehitaja taustaga kandideerisin Hiiu- ja Maetiikooli asendama lapsehoolduspuhkuse ajaks sealset maastikuehituse kutseõpetajat Merje Suitsu, aga sain üllatuslikult pakkumise võtta endale aianduse juhtõpetaja roll. Sellel ajal õpetati Hiiu maal lisaks maastikuehitajatele ja floristidele nooremaednikke. Maetiikoolis töötas õppedirektorina Piret Emily Hion, kes samal ajal töö kõrvalt ka nooremaednikuks õppis ja vastava kutse omandas, hilisem Maetiikooli muuseumide hariduse kuraator ja tänaseni kirglik Tartu Maetiikooli aednik. Just Pireti eestvõttel olid Hiiu- ja Maetiikoolis käinud arutelud aianduse tuleviku ja võimalike uute õppe-suundade, sealjuures linnaaianduse üle. 2017. aasta 4. detsembril oli toimunud Hiiu maal ümarlaud nimetusega „Aianduse advent“, kus aianduse ettevõtjad üheskoos ametikooli õpetajatega otsisid vastuseid küsimustele: „Milline on aianduse tulevik ja tuleviku aiandus? Mida ja kuidas õppida ja õpetada, et seda tulevikku luua?“ Päeva juhtis Indrek Maripuu (loovusait.ee) ja

Lylian Lainoja

osalema olid oodatud kõik aianduse valdkonna töötajaid, õpetajaid ja aktivistid. Kahjuks puudub mul selle ürituse osas ajalooline mälu, sest asusin tööle Hiiu maal 2018. aasta jaanuaris. Kindlasti arutati adventiüritusel erinevate arengusuundade üle, aga nii minule kui Piretile oli selge, et aianduse tulevik või siis vähemalt üks selle oluline osa on linnaaiandus. Seda veendumust ei ole mõjutanud ka HTM lühinägelik otsus linnaaianduse õppekava ja kogu aianduse õppekavarühm Hiiu maal sulgeda. Katsun siis allpool selgitada ja kokku võtta, miks, kuidas ja milliste tulemustega me Hiiu maal linnaaednikke õpetame.

Miks linnaaiandus?

Kinnitan, et linnaaiandus on väga oluline suund aiandushariduses, arvestades nii globaalset linnastumise trendi kui ka Eesti elanikkonna linnastumist. Kui 1990. aastal oli maailmas 10 megalinna (rohkem kui 10 miljonit elanikku), siis täna on neid 37. Eesti rahvastikust 69% elab linnades. Päeval ajal liigub linnadesse ja alevitesse veelgi inimesi, linnaelaste asulate päevane rahvaarv on Eestis öisega võrreldes 109 000 inimese võrra suurem, kasvades 1010000 inimeseni (78% rahvastikust). Linnades omakorda koondutakse päeval keskustesse¹ (Statistikaamet, 2018).

See protsess on toonud aiandusse ja haljastusse tugeva urbanistliku trendi, alates rohealade, metsaparkide, toidusalude ja roherindeliste tänavate planeeringutest ja rajamisest, keskkonna

analüüsides, liigirikkuse säilitamisest kuni kogukonna- ja õppeaedadeni, aedniku rolli vaimse ja füüsilise tervise edendajana, kogukonna kaasajana, roheoskuste arendajana. Tallinn, kus elab kolmandik Eesti rahvastikku, oli 2023. aastal Euroopa roheline pealinn. Kaasaegset linna ei kujutagi enam ette ilma innovaatiliste ja looduspõhiste lahendusteta planeeringutes ja projektides. Linnaaednik on üks nende lahenduste elluviijatest, tema õpingud ja ka praegune tööhõive ei põhine aiandusel kui puu- ja köögivilja või ilutaimede tootmisel. Aianduse erialade lõpetanute arv on linnaaednike rakendumine tööturul (ja seda sugugi mitte üllatuslikult) kõige suurem, OSKA raporti järgi 29,6%, HTM enese statistika järgi 35%. Sealjuures ei kajasta statistika mikroettevõtjale nii tavapäraselt ametit „juhatuse liige“. Aedniku erialal liigub tööturule 24,7% ja puukooliaedniku erialal 22,2% õppekavade lõpetajatest² (OSKA, 2024). Siiski ei ole see kõik, juba 2017. aastal kirjutas Merle Karro-Kalberg, et kõikjal leidub kogukondi, kes püüavad taas ühildada linna ja aiandust, tuues esile linnaaianduse keskkonda rikastava, elukvaliteeti parandava ja kogukonda ühendava mõju, aga ka toidurbanismi tähtsuse³. Täna on oluline fookus ka linnaaianduse teraapilisel mõju, seda nii füüsilise kui vaimse tervise mõttes, aianduse rekreatiivsel funktsioonil ja inimeste üldiste roheoskuste arendamisel.

Käesoleval aastal toetas Tallinn kogukonnaaedade rajamist ja keskkonnaprojekte ligi poole miljoni euroga, et suurendada linlaste keskkonnateadlikkust ja elurikkust linnas⁴. Vähem tähtis ei ole ka õppeaedade rajamine ja eestvedamine, neid oli Tallinnas 2024. aasta lõpuks loodud juba 180. Meie linnaaianduse õppekava vilistlane, Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti linnaaianduse projektijuht Maria Derlõš ütleb: „Tänaseks on linnaaiandus muutumas avaliku ruumi harjumuspäraseks ja lahutamatuks osaks inspireerides ja toetades algatusi üle terve Eesti“⁵.

Kuidas linnaaiandust õpetame?

Linnaaianduse õppekava on üles ehitatud väljundipõhiselt ja suuresti panevad oma õpitee valikainete kaudu kokku õppijad ise. Linnaaianduse õppekava valikus on 22 valikmoodulit, millest esimesel õppeaastal käivituvad kolm ja teisel õppeaastal seitse, iga linnaaednike õppegrupp läbib seega pisut erineva õpitee. Kohustuslikke mooduleid on kaksteist: külvi- ja istutuspinna ettevalmistamine ning külvamine ja istutamine; aiakultuuride hooldamine; maheaiaandus ja permakultuur linnakeskkonnas; taimmaterjali paljundamine ja istikute kasvatamine; saagi või toodangu koristamine, säilitamine ja müügiks ettevalmistamine; haljasalade rajamine ja hooldamine; juhendamine; õpitee ja töö muutuv keskkonnas; kogukonnaaiandus; kaks praktika moodulit ning loomulikult linnaaiandus, mis teisel kursusel sisaldab ka suuremat kogukonda kaasavat projekti. Iga kursus annab projektile sisu ise ja viib selle ka läbi, käesoleval aastal oli selleks kalmistukultuuri päev Hiiumaal, eelmisel aastal avatud meelte aed, üle-eelmisel aiandusfilmide festival ja loengud pärandsortide teemal. Oleme muutnud linnaaednikega aiastuudioteks bussi-

putkad ümber Hiiumaa, pidanud Kärđlas aiabutiiki koos Hollandi floristidega, kutsunud kogukonna ürtide ööle Suuremõisa lossis. Kõik projektid on sisaldanud nii eestvedamist, korraldamist kui aianduse teemade ettevalmistamist ja õpitube. Nii näiteks õpetasime huvilisi Viskoosa bussiputkas „Tuhlis ja tulivesi“ kartulitele tomateid pikeerima ja mina pääsesin vaevu rahva nõutud puskari ajamise loengust, mis ju samuti on aiasaaduste väärimine, aga mida ma õnnetuseks ei oska.

Toon näitena ka kahe linnaaednike viimase kursuse erinevad õpiteekonad läbi valikõpingute: läbi aastate on osutunud valituks väikeaia kujundamise, maitse- ja ravimtaimede kasvatamise ja sisehaljastuse moodul, nii äsja kooli lõpetanud linnaaednikud kui oma teist õppeaastat alustav kursus valisid ka SketchUp-i arvutiprogrammi õppe ning katusehaljastuse mooduli. Taimekaitse tunnistuse moodul oli eelnevatel kursusel samuti alati valitud, nüüd on sellest saanud kohustuslik osa aiakultuuride hooldamises. Erinevused õpiteekondades seisnevad selles, et koolist lahkunud kursus valis lisaks liigirikka linna, tervendava aia, lilleseadete ja kompositsioonide valmistamise, kunstõpetuse ja projekti graafika moodulid. Praegune kursus see-eest õpib vertikaalhaljastust, kontaineraia rajamist ja hooldamist linnakeskkonnas, lilleniidu rajamist ning sillutiste ja sõlmeteede rajamist ja hooldamist.

Tulemustest

Linnaaedniku õppekava on Hiiumaa Ametikoolis lõpetanud kuus lendu ja kokku 67 inimest, nendest 63 on läbinud edukalt Eesti Aiandusliidu poolt läbiviidud kutseeksami ja saanud viieks aastaks 4. taseme aedniku kutse. Linnaaedniku õppesse kandideerijate arv kasvas viimastel aastatel õppekohtade

arvuga võrreldes kolmekordseks. Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kutsehariduse hindamisnõukogu otsustas 2020. aastal, et Hiiumaa Ametikooli aianduse õppekavarühmas läbiviidav õpe vastab nõutavale tasemele ja tegi haridus- ja teadusministrile ettepaneku anda Hiiumaa Ametikoolile aianduse õppekavarühmas õppe läbiviimise õigus (edaspidi õppeõigus) tähtajatult. Selline õigus ka minister Liina Kersna allkirjaga 2021. aastal saadi. HTM otsustas alates käesoleva aasta sügisest lõpetada aianduse valdkonna õppekavade rahastamise Hiiumaal, kaotades Hiiumaa Ametikoolis 100 õppekohta, mis on 60% kõikidest kooli õppekohtadest.

Mis seal siis ikka, aeg läheb ja annab arutust. Aja tänane vaim on aiandusest nii ehk naa vaimustatud ja vastu ajavaimu tahet ei pöördunud miski halvema poole. Linnaaednikke ja nende õpetamist on täna kindlasti vaja, aednikke on vaja aga üle aegade.

Lylian Lainoja,
Räpina Aianduskooli vilistlane,
Hiiumaa Ametikooli aianduse juht-õpetaja

¹ <https://stat.ee/et/uudised/2018/02/22/enamik-eesti-rahvastikust-koondub-paevasel-ajal-linnadesse>

² <https://uurigud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/madala-erialase-rakendumisega-erialad>

³ Karro-Kalberg, M. Kes aias, kes aias? Linn on aias. 2017, aprill. Eesti Loodus

⁴ <https://www.tallinn.ee/et/uudis/tallinn-toetab-kogukonnaaedade-rajamist-ja-keskkonnaprojekte-ligi-pool-e-miljoni-euroga>

⁵ <https://www.tallinn.ee/et/uudis/linn-toetab-rekordilise-sumмага-39-uue-kogukonna-ja-oppeaia-loomist>

Aeg & Vaim
TEMPUS & SPIRITUS

Suur tänu kõigile, kes lehenumbri illumisele kaasa aitasid.

Ajaleht ootab kaastöid kulli.nommistu@aianduskool.ee

Väljaandja Räpina Aianduskool, Aianduse 6, Räpina 64505

Toimetaja Külli Nõmmistu Küljendaja Valdur Truija

Õpetusi õpetajatelt

Alles siis, kui oled istutanud puu, saad õiguse teist puud maha võtta

Õppige kanal, tema kaagutab alles pärast munemist!

Adolf Vaigla